

COG 358

CİNSİYET ve COĞRAFYA

DOÇ.DR. M. MURAT YÜCEŞAHİN
ANKARA ÜNİVERSİTESİ, COĞRAFYA BÖLÜMÜ

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Arkaplan ve Temel Kavramlar

- ▶ Ben, coğrafya disiplininin oldukça toplumsal olan bir tarafını, mekân ve toplum arasındaki ilişkiyi, bir beşeri-sosyal coğrafyacı olarak çalışmaktayım.
- ▶ Bu alandaki çalışmalarımı derinleştirdikçe aslında kökü oldukça militarist-eril bir bakış açısına dayanan, mekânı politize eden ve sonra da onu kullanan-kullandıran jeopolitikanın coğrafyaya verdiği zararı yeniden ve yeniden keşfediyorum.
- ▶ Ve fakat geçmişte disiplinin kimliğine-bütününe yansıyacak şekilde onu kötücülleştirilen jeopolitikanın etkisinin, feminist ve sosyal teorilerin beşeri coğrafyaya sızmasıyla ortadan kalktığını gözlemleyebiliyorum.

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Öncelikle yaşam hakkı üzerindeki kısıtlamalar ve ayrımlar üzerinden yola çıkan feminist hareket, daha sonra toplumsal ve siyasal haklara uzanan yelpazede ses getirmeye ve pek çok bilim dalının vazgeçilmez gerçeklerinden biri olmaya başladı (Özlük, 2007).
- ▶ Böylece feminist hareketin kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal hayatın her alanında var olan eşitsizlikleri sorgulamaya ve kadınların görünür olmasını sağlamaya yönelik çabasının birçok disiplinin kendini sorgulamasına yol açtığını bizatihi çalışmakta olduğum disiplin üzerinden okuyabiliyorum.

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Tarih-ötesi ve mekânlarda farklı biçimlerde var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin coğrafya alanında gündeme getirilmesi, disiplinin metodolojisinin kuvvetli tartışmalardan geçtiği 1970'lerin başlarına rastlıyor.
- ▶ Batı coğrafya bilim pratiğinde başlayan feminist coğrafya çalışmaları, hem disiplinin kendi içindeki cinsiyetçi bakış açısını sorgulamaya hem de mekânlar ve toplumsal cinsiyet arasında süregelen ilişkiye odaklanıyor.

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Batılı araştırmacılardan ödünç alınan 'toplumsal cinsiyet' (*gender*) kavramının bütün dillerde doğrudan bir karşılığı bulunmuyor.
- ▶ Pek çok araştırmacının değindiği üzere, yirminci yüzyılın ortalarına kadar kadın imgesi, yaygın olarak biyolojizmin çerçevesini çizdiği "iyi bir eş ve sevgi dolu bir anne olma" üzerinden yüceltildi (Feng, 2013: 21).
- ▶ Kadın için en ideal iki hedefe gönderme yapan bu determinist görüş eleştirilirken batılı feminist düşünürler tarafından 'toplumsal cinsiyet' kavramı geliştirildi.

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ 1970'li yılların ilk yarısında Anne Oakley ve Gayle Rubin tarafından ilk kez kullanılan kavram, kısa sürede feminist alanyazının temel kavramlarından biri oldu.
- ▶ Rubin'in yazısıyla eş zamanlı olarak biyolojik / anatomik cins ile toplumsal cinsiyet kavramları ayrışmaya başladı. Bu ayrışma 1980'li yıllarda daha da belirgin bir biçime kavuşup, alanyazında kökleşti.

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Toplumsal cinsiyet, en öz ifadesiyle, insanın biyolojik/anatomik cinsinin toplumsal ilişkiler tarafından yapılandırılmasını anlatır.
- ▶ Bu inşa, toplumun kadına (dişilikler) ve erkeğe (erillikler) belirli özellikler ve roller yüklemesiyle gerçekleşir.
- ▶ Toplumsal cinsiyeti belirleyen şey, farklı kültürlerde değişik şekillerde tanımlanan, toplumlarca kurulmuş erkeklik ve kadınlık kategorileri ile her iki gruba atfedilen ve onlara empoze edilmiş yükümlülük ve davranışlardır (Bilton vd., 2009: 130).

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Feminist coğrafyanın özellikli amacı, toplumsal cinsiyet ve mekâna dayalı bölünmeleri araştırmak, açığa çıkarmak, sorgulamak ve böylece de toplumsal cinsiyet ve mekânın karşılıklı ilişkisini ve onların yaygınlıkla benimsenen doğallığını sorunsallaştırarak, tüm bunları görünür kılmaktır.
- ▶ Erkek ve kadınların mekân ve yerleri ne şekilde deneyimledikleri ve buraları nasıl pratik ettikleri kadar toplumsal cinsiyetin yansıdığı mekânları ve yerleri araştırmak ilişkisel mekân çatısı altında feminist coğrafyanın asıl konusudur (McDowell, 1999: 12).
- ▶ **Erkeklikler:** belli bir kültürde erkeklerle ilişkilendirilen ve erkeklere atfedilen sosyal olarak kurulmuş çeşitli varsayım, beklenti ve davranış biçimleri setidir.
- ▶ **Kadınlıklar:** belli bir kültürde kadınlarla ilişkilendirilen ya da kadınlara atfedilen sosyal olarak kurulmuş çeşitli varsayım, beklenti ve davranış biçimleri setidir (Bilton vd., 2009: 130).

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Feminizm
- ▶ Cinsiyetçilik
- ▶ Patriyarka

Feminizm ve Feminist Coğrafya: Temel Kavramlar

- ▶ Feminizm Akımları (Tipleri):
- ▶ Eko-Feminizm
- ▶ Özcü Feminizm
- ▶ Psiko-Analitik Feminizm
- ▶ Liberal Feminizm
- ▶ Post-Yapısalcı Feminizm
- ▶ Radikal Feminizm